

Krich a Keelt (Christian Theis)

D'Erënnerung un den 2. Weltkrich ass bei mir perséinlech ëmmer iergendwéi mat Keelt verbonnen. Mat dem Schnéi an Äis am Dezember 1944 -Januar 1945 engersäits an der mënschlecher Keelt, vu Kollaborateuren déi Leit aus dem eegenen Duerf verrodend hunn, anerersäits.

Als Kand stoung ech schonn ee mol am Joer zu Houfelt beim Denkmal fir déi Verschleefte. Dës Zeremonie ass ëmmer am Hierscht oder Wanter, an do ass et och oft kal gewiescht. Dono an der waarmer Stuff ass awer net méi iwwert de Krich geschwat ginn. Vu mengem Papp wouss ech dat mäi Bop, de Marcel Theis vun Helzen an der Resistenz aktiv war an dat dofir säin Papp, also mäin Urgrousspapp de François Theis, vun de Nazie verschleeft gouf. Vill méi awer och net. Mäi Bop huet, wéi vill anerer, laang net iwwert de Krich geschwat. Dorops ugeschwat sot hie meeschtens just : « Et war eng ellen Zäit ».

E gefruerene Mantel

Eréischt wéi ech e Jugendleche war, huet mäi Bop ugefaangen aus där Zäit ze erzielen. An e Bild aus där Erzielung ass a menger Memoire agebrannt. D'Bild vun engem gefruerene Mantel. Erëm e Bild gepräagt vu Keelt.

Mäi Bop war an der LPL aktiv an huet als Passeur gehollef Leit an d'Belscht ze bréngen. Wéi Lëtzebuerg am Hierscht 1944 vun den Alliéierten, eng éischte Kéier ganz befreit war, waren d'Resistenzler d'Helden am Duerf. Déi eng oder aner Revancheaktioun u Kollaborateuren ass wuel och net ausbliwwen. Genaues sinn ech awer doriwwer ni gewuer ginn.

Mee dat Schlëmmst sollt fir d'Resistenzler aus der Géigend mat der Rundstedt-Offensiv kommen. Mäi Bop huet misse flüchten, well och d'Gestapo war erëm do, a seng Aktivitéiten an der Resistenz bekannt. Mat Hëllef vu senger Frënn aus der Resistenz ass hien a säi Brudder Joss bis op Philippeville hannert Dinant an der Belsch gaangen, wou si bis zur Befreiung op engem Bauerenhaff verstoppt waren. D'Flucht am Dezember huet bei äisegen Temperature stattfont a fir déi iwwer 120 Kilometer bis op Philippeville ze packe waren si e puer Deeg duerch de Schnéi an d'Keelt ënnerwee. Mäi Bop huet erzielt dat et esou kal war, dat säin naasse Mantel him um Kierper gefruer ass. Wéi hien ukoum an en ausgedoen huet, ass de Mantel steif gefruer riicht um Buedem stoe bliwwen.

Erënnerung un déi Verschleefte vun Helzen, Houfelt a Weiler

Fir d'Familie vun de geflüchten oder verstoppte Resistenzler koum et elo besonnesch schlëmm. An den Dierfer Helzen, Houfelt a Weiler sinn am Januar 1945 mäin Urgrousspapp an aacht weider Leit vun der Gestapo verhaft ginn. Dëst waren alles Membere vu Famillen déi op iergend eng Aart a Weis mat der Resistenz a Verbindung stoungen. Déi verhaftete Persounen sinn dono ni méi gesi ginn. Verrodend duerch Kollaborateuren, verschleeft vun der Gestapo. Hei weist sech déi mënschlech Keelt am Krich !

Am engem Rappel, der Zeitung vun der L.P.P.D. Ligue Luxembourgeoise des Prisonniers et Déportés politiques ass eng Ried vum Aloyse Raths vun 2001 ofgedréckt deen d'Affer esou beschreiw :

« Iwwer d'Ëmstänn an d'Ursaache vun den 9 Verhaftongen duerch d'Gestapo ass deemols net vill geschwat ginn, well keen eppé Genäes doriwwer aussoe konnt. An der Tëschenzäit konnte mir ower un Hand vu verschiddenen Dokumenter e wéineg Liicht an

d'Ëmstäenn vun deenen Arrestatiounen bréngen, an et musse e leider feststellen, daat an deene meeschte Fäll de Verrot duerch fanatesch Nazi-Collaboratueren eng grouss Roll gespillt huet. D'Erëmmunge vun der Gestapo bei der Rundstedtoffensiv huet verschidde vun hinnen eng gënsteg Geleeënheet zur Revanche ginn.

De 4. Januar 1945, mueres géint 9 Auer, huet d'Gestapo am Haus vum Houfelter Schoulmeeschter Haussuchung gehal an de Victor Thill (56 Joer, Papp vu 4 Kanner) festgehall. Et gouf him reprochéiert, datt hie sech ganz activ un de patriotesche Feiere bei der Liberatioun bedeelegt hätt an datt säi Jong Marcel 'Déserteur' wier. No senger Arrestatioun ass de Schoulmeeschter Thill an d'Haus Erler zum Gestapoverhéier bruecht ginn ; vun do aus gouf hen um 3 Auer nomëttes an d'Haus Schmit transferéiert, wou hien och déi nächst Nuecht verbruecht huet. Den anere Muerent ass hien an onbekannt Richtung fortgefouert ginn.

De 5. Januar gouf de Misch Streber vun Houfelt (55J) doheem am Haus verhaft, woubäi seng Fra (geb. Marie Ross) an engem Niewenzëmmer agespaart gouf, wou si ower matkritt huet, wéi hiren Mann virgeworf gouf, dat hie Member vun der LPL wir, datt seng 2 Jonge 'fahnenflüchtig' wieren an dat hien no der Liberatioun sech um däitschfrëndleche Buergermeeschter vergraff hätt. Si hunn hien an d'Haus Noé gefouert, wou d'Gestapo hiert Hauptquartéier opgeschloen hat. Do ass en op eneits verhéiert an duerno mat engem Auto oftransportéiert ginn.

Seng Duechter Catherine Streber (26J) ass den 10. Januar festgehall ginn. Si gouf och vun der Gestapo am Haus Noé verhéiert a beschëllegt, no der Liberatioun der Duechter vum Ortsgruppenleiter eng op de Bak ginn ze hunn. Kee Mënsch wees, wuer si verschleeft gouf.

Den 12. Januar wor d'Rei um Jean Nesor vun Houfelt (38 Joer). Hie wor grad bei senger Schwester Marguerite Schmitz-Nesor op Besuch an huet an der Wäschkichen héieren, wéi d'Gestapo nogefrot huet, wätfir Leit am Cortège vun der Liberatiounsfeier derbäi gewiescht wieren. D'Madame Schmitz huet hirem Brudder de Rot ginn, sech derduerch ze maachen. Dorpshinn ass de Jean Nesor op Emweeër bei seng Famill op Helze gaangen. E gouf ower nach dee selwechten Owent vun der Gestapo festgehall an op Houfelt bruecht, wu en deen aneren Dag mam Auto fortgefouert gouf an ni méi erëm koun.

Den 13. Januar ass zu Houfelt nach eng 5. Persoun verhaft ginn : den Nic. Erler-Nesor (28 J). D'Eltere vu senger Fra, den Här an d'Madame Michel Erler-Zeimes woren am Abrell 1944 ëngesidelt ginn. Am eidelen Haus woren ower nach 2 Refraktäre verstoppt : hire Jong Pierre Nesor an deem säi Koseng Baltes Noé. Dës zwéi sinn du bis zur Liberatioun vum Nic Erler versuergt a ravitailléiert ginn. An der Rundstedt-Offensiv as de 16. Dezember 1944 Gestapo am Haus Erler aquartéiert ginn. Den 13. Januar 1945 hu si den Nic Erler festgehall a mam Auto fort transportéiert.

Zu Helze goufen dee selwechten Dag 4 Persoune vun der Gestapo geholl : de François Theis (62 J), d'Anna Serres (51 J), d'Marguerite Serres (49 J) an hir Niess Léonie Serres.

De François Theis wor net an der Resistenz organiséiert, ma säi Jong Marcel wor active Mëmbler vun der LPL a flüchtig. Nodeems datt d'Gestapo den 20. Dezember an duerno nach e puermol nom Jong froe komm woren, hu si de Papp den 13. Januar matgehall ; wouhinner dat wees keen.

Och d'Anna Serres n hir Schëster Marguerite Serres vun helzen goufen dee selwechten Dag ofgefouert, vläicht well si an der Rundstedt-Offensiv een Amerikaner verstoppt haten, deen d'Preisen an der Famill Serres hirem Schapp fonnt haten. Besonnech tragesch ass, datt mat den zwou Schwësterechen och nach hir Niess Leonie Serres vun Esch, ee Kand vu 15 Joer, dat just deen Ament bei hinnen op Besuch wor, matgehall gouf a grad wéi déi aner ni méi d'Heemecht erëngesinn huet. »¹

¹ Rappel 4/2001 pp.490-492

JESUS! MARIA! JOSEPH!

Zum le'wen Undenken
un eisen onverglesslechen Papp, Schwe'er-
papp, Gro'sspapp an Urgro'sspapp

Här François Theis

Mann vum Eva Biwer

gebuer zu Helzen, den 12. August 1882.
Vun der Gestapo an enger káler Wanter-
nuecht verschléft, huet seng Familjen bis
haut nach net dat geringste Lie'weszéchen
vun him krôt. Och all Nöfuerschongen nô
sengem Grâw sin o'ni Resultat bliwen.

Aus Trei zo' sengem Land
Hut Hien onendlech vill gelidden
Se'in Hiérs dat ass nu stöll
An de'f am Herrgott sengem Fridden.

Um Grâw dat mir net fond
Soll Dâg fir Dâg eng Blimche stôn.
„Mir hun Dech net vergiëss“
Soll s'ômmerzo' Dir soen.

GRAND-DUCHÉ DE LUXEMBOURG
...
MINISTÈRE D'ÉTAT
CONSEIL NATIONAL DE LA RÉSISTANCE

DIPLOME D'HONNEUR

décerné à Monsieur François THEIS, cultivateur, Hachiville, _____
né le 12 août 1882 à Hachiville, _____

qui, au cours de la cruelle période de l'occupation du Grand-Duché par
les Allemands pendant la deuxième guerre mondiale (1940-1945), s'est
distingué par son attitude patriotique exemplaire.

Son opposition farouche au régime nazi lui a valu sa déportation en
Allemagne où il a trouvé la mort.

En reconnaissance des services rendus à la cause luxembourgeoise, la
mention «Mort pour la Patrie» lui a été attribuée.

Le Conseil National de la Résistance confirme par le présent diplôme
d'honneur que la victime a bien mérité de la Patrie.

Luxembourg, le 25 février 1981

Pour le Conseil National de la Résistance:

Le Secrétaire général,

Le Président,